

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö Taiteilija-allianssi Suomeen -selvityksestä

Johdanto

Eduskunnan osoitti vuoden 2018 valtion talousarviossa määrärahan taiteilija-allianssimallia koskevaan selvitystyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti professori Seppo Koskisen selvityshenkilöksi tehtäväänsä kartoittaa allianssitoiminnan käyttöönoton edellytyksiä Suomessa. Selvityksessä tuli muodostaa kokonaisnäkemys taiteilija-allianssimallin toteuttamismahdollisuuksista Suomessa sekä malliin liittyvistä lainsäädännöllisistä kysymyksistä ja niiden ratkaisemiseksi mahdollisesti tarvittavista lainsäädännön muutoksista.

Tausta

Taiteilija-allianssin perusajatuksena on pienentää kuilua vakinaisesti työllistettyjen ja freelancer-kentän välillä luomalla ammattimaisesti toimiville ja allianssin jäsenyyskriteerit täyttävälle freelancereille ammatillinen, taloudellinen ja sosiaalinen turvaverkko työsuhteiden muodossa. Tavoitteena on lisätä freelancerkentän mahdollisuuksia jatkuvaan ammattimaiseen työskentelyyn. Pohjoismaissa taiteilija-allianssimalli on käytössä Ruotsissa ja Norjassa. Ruotsissa toimii Teateralliansen, Dansalliansen sekä Musikalliansen. Alliansseihin palkatut näyttelijät ovat jatkuvassa työsuhteessa allianssiin. Taiteilijat ottavat työvapaata (tjänstledigt) allianssista siksi ajaksi, kun työskentelevät muualla, ja palaavat allianssin palvelukseen silloin kun heillä ei ole muuta työtä. Allianssien jäsenyydet ovat määräaikaista, mutta niitä on mahdollisuus jatkaa. Ylipäättään jäseneksi on mahdollista päästä ensimmäistä kertaa silloin, kun taiteilijan työllistymisaste oman alan töihin on määrättyä ajanjaksona tarpeeksi suuri. Alliansseihin rekrytoidaan aika ajoin uusia jäseniä. Teatteriallianssissa on jäseniä tällä hetkellä noin 160 näyttelijää, Tanssiallianssissa on noin 80 tanssitaiteilijaa ja Musiikkiallianssissa noin 150 muusikkoa. Allianssien valtionavun myöntää Ruotsin kulttuuriministeriä Kulturrådetin kautta. Järjestelmä ei ole kytköksissä työttömyysturvajärjestelmään. Toimintamallilla on arvioitu olevan taloudellisia, sosiaalisia ja ammatillisia hyötynäkökulmia niihin kuuluville taiteilijoille. Norjassa on olemassa vastaava yhteinen ammattilaisten allianssi teatteritaiteen ja tanssitaiteen alalla kuin Ruotsissa, Skuespiller- og danseralliansen. Norjan allianssin jäsenenä on tällä hetkellä 56 taiteilijaa. Vuonna 2015 julkaistua Norjan kulttuuripolitiikan autonomiaa ja taloutta koskeva selvitys (Kunstens autonomi och kunstens ekonomi) nimeää suosituksissaan allianssin toiminnan vakiinnuttamisen ja laajentamisen mahdollisesti myös toisille taiteenaloille, kuten musiikkiin. Tanskassa ei ole käytössä Ruotsin ja Norjan mallia vastaavia, säännöllistä ansiotuloa mahdollistavia taiteenalojen alliansseja. Taiteilijoille kohdistuvat tuet ammatin

harjoittamiseen kanavoidaan Statens Kunstfonden kautta esimerkiksi työstipendeinä ja apurahoina.

Tavoitteet

Selvitysmiehen tehtäväksi annettiin tarkastella erityisesti seuraavia asioita:

- 1) Taiteilija-allianssimallia koskevat työoikeudelliset kysymykset:
 - a) Kuinka taiteilija-allianssimalli olisi toteutettavissa voimassa olevien työoikeudellisten säännösten puitteissa?
 - b) Rajoittaako voimassa oleva sääntely mallin toteuttamista ja millä lainsäädännöllisillä muutoksilla sen toimivuutta voitaisiin parantaa?
- 2) Taiteilija-allianssimallin suhde Suomen sosiaali- ja työttömyysturvaan.
- 3) Taiteilija-allianssimallin vaikutukset työmarkkinoihin sekä yritysten väliseen kilpailuun.
- 4) Taiteilija-allianssimallin piiriin otettavien taiteilijoiden valintakriteerit.
- 5) Taiteilija-allianssimallin rahoitus.
- 6) Taiteilija-allianssin organisointi ja sen oikeudellinen muoto.
- 7) Muut mahdolliset selvitystyön aikana esiin tulevat asiat.

Selvityshenkilö perehtyi Ruotsin ja Norjan taiteilijaallianssimalleihin ja niiden lähtökohtiin. Selvityshenkilön oli yhteydessä eri hallinnonalojen viranomaisiin. Selvitystyön tukena toimi ohjausryhmä, jonka muodostivat ylijohtaja Riitta Kaivosoja (puheenjohtaja), kulttuuriasiainneuvos Petra Havu ja vanhempi hallitussihteeri Rami Sampalahti opetus- ja kulttuuriministeriöstä, hallitusneuvos Jan Hjelt työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä hallitusneuvos Erik Strömberg sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunnonantajia pyydetään vastaamaan kuhunkin kysymykseen erikseen.

Aikataulu

Lausunnot pyydetään antamaan www.lausuntopalvelu.fi palvelussa 29.3.2019 mennessä.

Valmistelijat

Kulttuuriasiainneuvos Petra Havu, p. 0295330185 , petra.havu@minedu.fi
Vanhempi hallitussihteeri Rami Sampalahti, p.0295330190, rami.sampalahti@minedu.fi

Linkit

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161333> - Selvitys.

Jakelu:

Akava ry
Eläketurvakeskus
Finanssialan keskusliitto
Finlands svenska författareförening r.f.
Forum Artis ry
Kansallinen audiovisuaalinen instituutti
Kansaneläkelaitos
oikeusministeriö
Palvelualojen työnantajat PALTA ry
sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
Suomen elokuvasäätiö
Suomen Kirjailijaliitto ry
Suomen Musiikintekijät ry
Suomen Muusikkojen Liitto ry
Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat –
Suomen Näyttelijäliitto - Finlands Skådespelarförbund ry
Suomen Säveltäjät ry
Suomen taiteilijaseura
Suomen Teatterit ry
Taiteen edistämiskeskus
Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto
Teatterikeskus ry
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
työ- ja elinkeinoministeriö
valtiovarainministeriö

Kysymykset

1. Miten arvioitte selvityksen tuloksia ja ehdotuksia yleisesti?
2. Miten arvioitte allianssin työsuhdetta, työntekijäasemaa ja työnantaja-asemaa?
3. Miten arvioitte allianssitaiteilijoiden valintaa, työn tekemistä ja työsuhteen päättämistä?
4. Miten arvioitte allianssin suhdetta eläke-, sosiaali- ja työttömyysturvaan sekä verotukseen?
5. Miten arvioitte allianssin vaikutuksia työmarkkinoihin sekä yritysten väliseen kilpailuun?
6. Miten arvioitte allianssin rahoitusta?
7. Miten arvioitte kokeilua, sen mahdollista laajentamista muihin taiteen ammattialoihin ja edellytyksiä pysyväksi järjestelmäksi?
8. Miten arvioitte allianssin suhdetta perustuslaissa säädettyyn yhdenvertaisuuteen sekä eri työntekemisen muotojen ja alojen tasapuolisuuteen?
9. Mitä muita huomioita teillä on?

Kaivosoja Riitta
OKM

Sampalahti Rami
Opetus- ja kulttuuriministeriö